

Kuntien valtionavut ja valtionosuusjärjestelmä

Perustiedot Suomen valtionapujärjestelmästä

Päivitetty tammikuussa 2022 / Erityisasiantuntija Olli Riikonen

Twitter @RiikosenOlli

Kuntien valtionavut

Kaikilla suomalaisilla on perustuslain takaama **yhtäläinen oikeus** tiettyihin peruspalveluihin. Kunnat **järjestävät** valtaosan peruspalveluista. **Rahoitusvastuu** palveluista sen sijaan on jaettu kuntien ja valtion kesken.

Valtion kunnille myöntämällä rahoituksella, **valtionavuilla**, toteutetaan **rahoituspohjan ja tehtävien välistä tasapainoa** kuntien ja valtion välillä. Valtionapujen tasolla myös määritetään ja taataan tietty palvelutaso. **Valtionavut** voidaan jakaa **valtionosuuksiin** ja **valtionavustuksiin**.

Valtionavuilla huolehditaan siitä, että kunnilla on **mahdollisuus järjestää lailla säädetyt palvelut** koko maassa kaikille kansalaisille kohtuullisella veroasteella **huolimatta siitä, että kunnat eroavat toisistaan** ominaisuuksiltaan, palvelutarpeiltaan ja tulopohjaltaan.

Valtionavut, -osuudet ja -avustukset

Valtion rahavirtoja kuntiin kutsutaan yleiskäsitteellä **valtionavuiksi**. Valtionavut jakautuvat valtionosuuksiin ja valtionavustuksiin siten, että valtionosuudet kattavat valtaosan, noin 90 prosenttia kaikista valtionavuista.

Valtionosuudet ovat kunnille yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan kunta itse päättää valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä. Poikkeuksen tähän sääntöön tekevät eräät opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusperusteet, joita maksetaan esimerkiksi teatteri- ja orkesteritoimintaan sekä taiteiden perusopetukseen.

Valtionavustukset ovat tiettyyn hakumenettelyyn ja/tai kustannukseen sidottuja ”korvamerkittyjä” valtionapuja. Valtionavustukset kunnan tulee käyttää tietyn palvelun järjestämiseen, tietyn kustannuksen kattamiseen tai avustuksen myöntämiseksi kunnan tulee täyttää tietyt hakuilmoituksessa määrätyt kriteerit.

Valtionapujärjestelmä ja rahoitus kunnille 2022

VALTIONAVUT

YHTEENSÄ N. 11,9 MRD.€ KUNNILLE

VALTIONOSUUDET

VM

$7,99 + 2,65 = 10,64$
mrd.€

OKM

$-1,5 + 1,5 \text{ mrd.€} =$
n. +-0

VALTION-
AVUSTUKSET
1,3 mrd.€
- Eri ministeriöt

Valtionosuusjärjestelmä tasaa kuntien välisiä eroja

Valtionosuusjärjestelmä tasaa sekä kunnan **olosuhteiden** ja **palvelutarpeen** kautta kunnan kustannuksiin vaikuttavia eroja että eroja kuntien **tulopohjassa**.

Kustannuserot kuntien välillä **tasataan** Suomen järjestelmässä **täysimääräisesti**.

Kustannuseroja tasattaessa perusajatuksena on, että valtionosuuskriteereiksi valitaan sellaisia (ja vain sellaisia) kuntien välisiä kustannuseroja kuvaavia, kunnan ominaisuuksiin ja palvelutarpeeseen liittyviä **tekijöitä, joihin kunta ei voi itse vaikuttaa**.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Kunnan peruspalveluiden valtionosuuteen sisältyvää tulopohjan tasausta kutsutaan **verotuloihin perustuvaksi valtionosuuden tasaukseksi**. Tasaus perustuu **kunnan laskennalliseen verotuloon**, ei kunnan todelliseen verotuloon. Täten yksittäisen kunnan veroprosentin muutoksella ei ole vaikutusta kunnan tasauslisään tai -vähennykseen.

Kuntien **tulopohja tasataan** Suomen järjestelmässä vain **osittain**. Täysin toteutetussa tulopohjan tasauksessa huomioon otettaisiin kaikki kunnan veropohjat ja tasaus tehtäisiin kaikkien kuntien osalta kokonaan (tai ainakin hyvin lähelle) koko maan keskimääräistä asukaskohtaista tuloa.

Esimerkiksi **Ruotsissa** valtionosuusjärjestelmä tasaa kuntien tuloeroja paljon Suomen järjestelmää voimakkaammin.

Hallinnollisesti kaksiosainen valtionosuusjärjestelmä

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu **hallinnollisesti kahdesta osasta**:

1. Valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja
2. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kunnan valtionosuusrahoituksen kokonaisuutta arvioitaessa **kumpikin valtionosuusjärjestelmän osa** tulee ottaa huomioon.

Valtionosuusrahoitus maksetaan kunnille ja muille rahoituksen saajille **yhtenä eränä** jokaisen kuukauden 11. päivään mennessä.

Valtionosuusjärjestelmän kannustavuus

Valtionosuusjärjestelmä kannustaa kuntia taloudelliseen, tuottavaan ja tehokkaaseen toimintaan erityisesti kolmesta syystä:

1. Valtionosuus **ei kata täysimääräisesti kaikkia kustannuksia**. Kunnalle itselleen jää osa kustannuksista katettavaksi omilla verotuloillaan.
2. Kunta **ei voi omalla toiminnallaan**, esimerkiksi kustannuksia lisäämällä, **vaikuttaa saamansa valtionosuuden määrään**.
3. Kunta **hyötyy**, mikäli se järjestää palvelut valtionosuuden perusteena käytettävää **laskennallista kustannusta edullisemmin**.